

Arlinda Kadri Shahinovich, PhD¹

UDC:
341.62:341.631/.632

**ZGJIDHJA E MOSMARRËVESHJEVE
NDËRKOMBËTARE ME MJETE PAQËSORE**

РЕШАВАЊЕ НА МЕЃУНАРОДНИ СПОРОВИ ПО МИРЕН ПАТ

PEACEFUL RESOLUTION OF INTERNATIONAL DISPUTES

Abstract

Throughout history, but nowadays, there are still disputes and conflicts between states. Parallel to them, many forms and tools have been developed for their solution. Many relevant international organizations have been formed for this purpose (in particular the League of Nations and the United Nations).

The United Nations Charter prohibits the use of force in inter-state relations. They must resolve all disputes between them with peaceful means. Many authors, in the types of disputes between states, disagree on legal and political disputes. Legal disputes are usually solved through international judicial proceedings, while political disputes through diplomatic forms.

Below we will address these tools for peaceful resolution of conflicts or disputes between states: 1) direct negotiations talks; 2) good services; 3) mediation; 4) Survey commissions; 5) reconciliation; 6) arbitration.

Key terms: dispute, solution, peaceful, reforms, international law.

¹ Faculty of law, First private university FON

HYRJE

Karta e Kombeve të Bashkuara ndalon përdorimin e forcës në marrëdhëniet në mes shteteve. Ata të gjitha kontestet në mes tyre duhet t'i zgjidhin me mjete paqësore. Shumë autorë, në llojet e kontesteve në mes shteteve, bëjnë ndarjen e mosmarrëveshjeve në: *juridike* dhe ato *politike*. Mosmarrëveshjet juridike zakonisht zgjidhen përmes proceseve gjyqësore ndërkombëtare, kurse ato politike përmes formave diplomatike.²

Gjatë historisë, por edhe tani, në mes shteteve kanë ekzistuar dhe akoma ekzistojnë konteste dhe konflikte të shumta në mes tyre. Konfliktet mund të jenë të karakterit territorial, ekonomik, ideologjik, të aspektit të sigurisë. Paralelisht janë zhvilluar edhe forma dhe mjete për zgjidhjen e tyre. Madje, edhe shumë organizata relevante ndërkombëtare janë formuar për këtë qëllim (në veçanti Liga e Kombeve dhe Kombet e Bashkuara). E drejta ndërkombëtare klasike, mjetet për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve i ndan në: *paqësore* dhe *të dhunshme*. Pra, nëse palët nuk kanë mundur t'i zgjidhin problemet në mënyrë paqësore atëherë ato kanë filluar luftën.³

Statuti i Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë (neni 36/2), mosmarrëveshjet juridike mes shteteve i definojnë si: a) dallime në interpretimin e ndonjë marrëveshjeje; b) si çështje që ka të bëjë me çfarëdo problemi lidhur me të drejtën ndërkombëtare; c) si veprim që ka të bëjë me mospërbushjen e obligimeve ndërkombëtare; ç) si çështje që ka të bëjë me realizimin e dëmshpërblimit ndaj ndonjë subjekti tjetër ndërkombëtar. Kurse, mosmarrëveshjet politike janë të natyrës tjetër dhe zakonisht ato kanë të bëjnë me kundërshtime të interesave të ndryshme mes shteteve dhe këto mosmarrëveshje zakonisht zgjidhen përmes formave tjera siç janë mjetet diplomatike, të cilat nuk është e thënë që të zgjidhen përmes normave të së drejtës ndërkombëtare. Zakonisht, në këto raste zgjidhjet e problemeve bëhen duke balancuar interesat e shteteve në konflikt.

Zgjidhja e mosmarrëveshjeve përmes metodave diplomatike

Në vazhdim do t'i trajtojmë këto mjete për zgjidhjen paqësore të konflikteve apo kontesteve mes shteteve: 1) bisedimet e drejtpërdrejta;

² Shumë forma të mosmarrëveshjeve në vete njëkohësisht përmbajnë edhe elemente juridike edhe elemente politike.

³ Shih, Cassese V,A, *International Law*, Oxford, 2001, str. 218-222.

2) shërbimet e mira; 3) ndërmjetësimin; 4) komisionet anketuese; 5) pajtimin; 6) arbitrazhin.

Bisedimet e drejtpërdrejta

Bisedimet e drejtpërdrejta janë forma më e përshtatshme për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve. Përmes kësaj forme, përfaqësuesit e shteteve provojnë të gjejë zgjidhje duke këmbyer mendimet dhe argumentet.⁴ Shtetet preferojnë këtë formë, pasi kjo u mundëson relaksim dhe komoditet në zgjidhjen e problemeve. Këtu palët nuk i nënshtrohen aq shumë presionit nga opinioni, kurse përmes mesazheve optimiste palët relaksojnë ambientin politik, dhe kështu më lehtë krijojnë kushte të volitshme për t'i zgjidhur çështjet kontestuese. Bisedimet mund të jenë *dypalëshe*, pra drejtpërdrejtë në mes vet palëve në konflikt dhe *shumëpalëshe*, në konferenca dhe tubime ndërkombëtare. Zakonisht bisedimet zgjasin disa ditë, kurse në situata më të komplikuar zgjasin edhe shumë gjatë, gjersa të arrihet ndonjë kompromis. Megjithatë, jo gjithnjë bisedimet përfundojnë me sukses. Shpesh kemi edhe dështime të bisedimeve. Ana negative e bisedimeve të drejtpërdrejta është se këtu nuk kemi palën e tretë si ndërmjetësues, kështu që palët e kanë më vështirë vet të japin propozime të reja.

Shërbimet e mira

Kjo formë vjen në shprehje kur në mes palëve marrëdhëniet janë shumë të acaruar dhe vështirë që mundet vet të vendosin kontakte të drejtpërdrejta. Kështu që në këto raste mund të vjen ofertë nga ndonjë palë e tretë (shtet, organizatë apo personalitet), për ndërmjetësim në fillimin e bisedimeve të drejtpërdrejta. Në këtë rast pala e tretë do të ishte transmetuese e propozimeve prej njëres në palën tjetër dhe anasjelltas. Pra, këtu pala e tretë nuk paraqet propozime apo vizione të vetat për tejkalimin e kontestit.

Qëllimi kryesor i shërbimeve të mira është vendosja e kontakteve të drejtpërdrejta në mes palëve në konflikt.⁵ Shërbimet e mira

⁴ Shih. Thirlway H, *The Law and Procedure of the International Court of Justice* 1960-1989, British Yearbook of International Law, 1992, pp. 5-6.

⁵ Kryetari i SHBA-së kishte ofruar shërbime të mira në luftën ruso-japoneze, e cila sollë gjer te përfundimi i luftës dhe lidhja e Marrëveshjes së Postdamit (1905); Bashkimi Sovjetik ka ofruar shërbime të mira në konfliktin në mes Indisë dhe Pakistanit në vitin 1965. Kështu u realizua takim i drejtpërdrejt mes kryeministrit të Indisë dhe kryetarit pakistanez, me ç'rast u ndërpre lufta mes këtyre dy shteteve.

përfundojnë me përfundimin e bisedimeve, pa marrë parasysh se a është fjala për përfundim të suksesshëm apo të pasuksesshëm.⁶

Ndërmjetësimi

Ndërmjetësimi (mediacioni)⁷ është shumë i përafërt me shërbimet e mira. Dallimi qëndron në atë se pala e tretë merr pjesë drejtpërdrejtë në dhënien e sugjerimeve apo propozimeve konkrete për zgjidhjen e një kontesti. Konventa e Hagës për zgjidhjen e kontesteve në mënyrë paqësore (1907), ndërmjetësimin e definon si procedurë që ka për qëllim pajtimin e kërkesave të kundërshtuara dhe qetësimin e ndjenjës së keqësimit që kanë palët në konflikt. Zakonisht për ndërmjetësues caktohen subjekte apo personalitete me ndikim dhe me autoritet në të dy palët kontestuese, pasi nga autoriteti i tij varet edhe suksesi i bisedimeve.

Në të kaluarën kemi pasur raste të shumta ndërmjetësimi. Këshilli i Sigurimit ka vepruar si ndërmjetësues në rastin e Kashmirit (kontestuese në mes Indisë dhe Pakistanit), po ashtu edhe në rastin e Qipros në vitin 1964. Papa Gjon Pali II, me sukses ka ndërmjetësuar në kontestin në mes Argjentinës dhe Kilit për Kanalin Beagle. Edhe Grupi i Kontaktit, ku merrnin pjesë disa shtete, duke përfshirë edhe SHBA, Rusinë, Britaninë e Madhe, kishte rolin e ndërmjetësuesit në konfliktin në mes Jugosllavisë, Bosnjës e Hercegovinës dhe Kroacisë, me ç'rast u lidhë Marrëveshja e Dejtonit në vitin 1995.

Ndërmjetësimi nuk ka karakter obligativ dhe ndërmjetësuesi kryen punën e vet përderisa palët pajtohen me rolin e tij. Përndryshe, nëse mungojnë rezultatet ai mund të tërhiqet. Ndërmjetësimi ka karakter obligativ nëse parashihet me marrëveshjen e caktuar ndërkombëtare, për shembull, se palët kontestet në mes vete do t'i zgjidhin në atë mënyrë. Pra, rezultati i ndërmjetësimit nuk është i obligueshëm për palët, përveç nëse ekziston marrëveshje paraprake apo ndërkohë lidhet marrëveshje në mes palëve në kontest.

⁶ Rezoluta 817 e Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara (7 prill 1993), në lidhje me zgjidhjen e kontestit në mes Greqisë dhe Maqedonisë përcakton dhënien e "shërbimeve të mira". Megjithatë, në fakt roli i Lord Owenit dhe Sajrus Vensit më tepër ishte ndërmjetësues.

⁷ Rubin J,Z, *Mediation in International Relations*, London, 1992.

Komisionet anketuese

Komisioni anketues po ashtu parashihet nga Konventat e Hagës për zgjidhjen e kontesteve në mënyrë paqësore. Gjatë bisedimeve mund të ndodhë që palët një gjendje faktike ta trajtojnë diametralisht ndryshe njëra prej tjetrës. Në këtë rast parashtrohet nevoja e konstatimit të gjendjes së vërtetë faktike, me qëllim të eliminimit të dallimeve në mes palëve në konflikt. Kështu, komisioni anketues, me qëllim të zbardhjes së të vërtetës mund të dëgjojë palët apo dëshmitarët, por mund të caktojë edhe ekspertë për shqyrtimin e gjendjes faktike. Në bazë të rezultateve konkrete komisioni harton raport, të cilin ua prezenton palëve.⁸ Në marrëveshjet e Brianit, parashiheshte që palët në kontest të përmbahen nga përdorimi i forcës përderisa nuk është shpallur raporti i komisionit anketues.

Komisione të tilla janë formuar për shembull, në rastin e Hungarisë në vitin 1956, Palestinës, Koresë, Afrikës Jugore, Izraelit, etj. Shpeshherë, Kombet e Bashkuara kanë dërguar ekupe hulumtimi në shtete të ndryshme në rast të indikacioneve se janë bërë shkelje të të drejtave njerëzore. Këtu është fjala për komisione anketuese të cilat kanë pasur për qëllim zgjidhjen e kontesteve në sferën e të drejtave njerëzore në mes shtetit përkatës dhe OKB-së. Karta e Kombeve të Bashkuara (neni 33/1), si mjet për zgjidhjen e konflikteve parashih edhe komisionet anketuese. Po ashtu këtë formë të ndihmesës për zgjidhjen e problemeve e parashohin edhe disa organizata ndërkombëtare.⁹

Edhe për formimin e komisionit anketues vlejnjë rregulla të ngjashme si të shërbimit të mirë dhe ndërmjetësimit. Raporti i komisionit nuk ka karakter obligativ, përveç nëse parashihet me marrëveshje që të ketë karakter të tillë.

Pajtimi

Komisionet e pajtimit kanë mundësi që në bazë të rezultateve nga format e ndryshme të anketimit, të formulojnë për palët në konflikt propozime konkrete për tejkalimin e situatës. Në këtë rast, zakonisht ata caktojnë edhe afat brenda të cilit edhe presin përgjigje nga palët në konflikt. Propozimi nga komisioni po ashtu nuk ka karakter obligativ. Shumë marrëveshje ndërkombëtare parashohin në dispozitat e tyre, që

⁸ Shih, Brownlie I, *Principles of Public International Law*, Clarendon Press, Oxford, 1990, pp. 645-646.

⁹ Collier and Lowe, *The Settlement of Disputes in International Law*, Oxford, 1999, pp. 26-27.

paraprakisht çështjen kontestuese ta shqyrtojë komisioni i pajtimit, dhe vetëm nëse nuk arrihet zgjidhje, atëherë palët të mund t'i drejtohen arbitrazhit apo Gjykatës ndërkombëtare.¹⁰ Disa nga marrëveshjet që SHBA-të i kishin lidhur me shtetet tjera, përmbanin karakteristikat e marrëveshjeve të Brianit.¹¹

Nga marrëveshjet ndërkombëtare, të cilat pajtimin e parashohin si formë dhe mënyrë për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve mund të përmendim – Konventën për eliminimin e të gjitha formave të diskriminimit (1965); Paktin mbi të drejtat qytetare dhe politike (1966); Konventën mbi të drejtën kontraktuese (1969); Konventën për mbrojtjen e rrethit ozonik (1985), etj.

Komisioni i pajtimit përbëhet nga tre apo pesë anëtarë. Palët zgjedhin nga një anëtar, kurse të tretin apo tre të tjerët i zgjedhin me marrëveshje të përbashkët. Pra, për nga përbërja, komisioni i pajtimit është i ngjashëm me arbitrazhin, por dallimi është se vendimet e këtij komisioni nuk kanë karakter obligativ për palët, përveç nëse me marrëveshje të përbashkët përcaktohet që vendimi i marr nga komisioni pajtues të ketë karakter obligativ për palët.

Arbitrazhi

Arbitrazhi paraqet formë të zgjidhjes së kontesteve midis shteteve nga gjyqtarë të cilët zgjidhen nga vet palët, në bazë të Konventës së Hagës për zgjidhjen e kontesteve (1907). Kjo formë e gjykatës, më së tepërmi ka zgjidhur kontestet juridike mes shteteve lidhur me interpretimin dhe aplikimin e marrëveshjeve ndërkombëtare. Konventat e Hagës (1907), patën ndikim të fuqishëm në rolin dhe funksionimin e arbitrazheve. Në bazë të tyre u patën lidhur shumë marrëveshje bilaterale për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve përmes arbitrazheve. Marrëveshja mbi arbitrazhin ndër-amerikan (1929), parashihte që shtetet anëtare t'i zgjidhin të gjitha problemet përmes arbitrazhit, nëse paraprakisht të njëjtit nuk kanë mundur t'i zgjidhin përmes mënyrave diplomatike.

Historikisht, arbitrazhi është institucion shumë i vjetër. Në forma të ndryshme, ai është i njohur edhe në kohën antike edhe në Mesjetë. Kurse, arbitrazhi modern paraqitet në shekullin XVIII, në marrëveshjet

¹⁰ SHBA-të kanë lidhur afro 30 marrëveshje të tilla. Më gjerësisht, shih, Z. Gruda, *E drejta ndërkombëtare publike*, f. 422.

¹¹ Briani ka qenë sekretar shtetëror për punë të jashtme i SHBA. Disa marrëveshje që SHBA-të i lidhnin me shtete tjera parashihnin që të gjitha kontestet të cilat nuk kanë mundur të zgjidhen me mjete diplomatike, të mund të zgjidhen përmes pajtimit.

për miqësi, tregti dhe lundrim në mes SHBA-së dhe Britanisë së Madhe.¹² Sipas këtyre marrëveshjeve, të dy palët kanë mundur të zgjedhin numër të njëjtë të arbitrave në rast kontesti. Më vonë konstituimi i arbitrazhit pëson ndryshime, kështu që, zakonisht përbëhet nga tre apo pesë gjyqtarë (numri i gjyqtarëve duhet të jetë tek), prej të cilëve palët zgjedhin nga një gjykatës, kurse zgjedhjen e të tretit apo të tre të tjerëve (arbitrave neutral) e bëjnë bashkërisht një grup shtetesh tjera për të cilat palët dakordohen.¹³ Nëse palët nuk mund të pajtohen brenda tre muajve rreth zgjedhjes së arbitrit apo arbitrave neutralë, atëherë Komisioni për të drejtën ndërkombëtare, parasheh që emërimin e arbitrave neutralë ta bëjë kryetari i Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë.

Arbitrazhi ka karakter të institucionit i cili formohet me marrëveshje në mes palëve në konflikt. Palët merren vesh edhe rreth së drejtës e cila duhet të aplikohet në rastin kontestues konkret. Po ashtu edhe kompetencat e tij përcaktohen me marrëveshje në mes palëve. Këto marrëveshje që kanë të bëjnë me - formimin e arbitrazhit, me aplikimin e së drejtës, si dhe me përcaktimin e kompetencave të arbitrazhit quhen – *kompromise*.

Përparësitë kryesore të arbitrazhit janë: a) palët më lehtë përcaktohen që kontestin e tyre ta nxjerrin para arbitrazhit, se sa para Gjykatës Ndërkombëtare të Drejtësisë, pasi këtu nuk i nënshtrohen shumë presionit të opinionit; b) në besimin më të madh të palëve, pasi te arbitrazhi ata kanë edhe arbitërit e tyre; c) se këtu nuk ka përfshirje të palës së tretë si të interesuar; dhe ç) është më ekonomik (pra me shpenzime më të vogla).

Vendimet e arbitrazhit kanë karakter obligativ për palët dhe ata duhet t'i përmbushin me "vullnet të mirë". Vendimet e tij janë përfundimtare dhe nuk mund të ushtrohen mjete të rregullta juridike (ankesë), në rast të pakënaqësisë së ndonjërës palë. Megjithatë, në raste të caktuara lejohen mjete të jashtëzakonshme (siç janë - anulimi i vendimit apo revizioni), ku nëse nuk ka marrëveshje mes palëve në kontest,¹⁴ praktika ndërkombëtare parasheh se këto gjëra mund t'i bëjë Gjykata

¹² Jay Treaty, 1794.

¹³ Në kontestin "Alabama" mes SHBA-ve dhe Britanisë, tre anëtarët tjerë të arbitrazhit u janë besuar Zvicrës, Brazilit dhe Italisë. Në të kaluarën si arbitër zakonisht zgjidhej Papa apo mbret i ndonjë shteti.

¹⁴ Autorë të ndryshëm janë të mendimit se anulimi apo revizioni mund të bëhen nga shumë arsye, si p.sh. lidhja e kompromisit nuk ka qenë e vlefshme, tejkalimi i suazave të kompromisit dhe kompetencave, shkelja e procedurës ku cenohet barazia e palëve, gabimeve në lëndë, mashtrimin, lajthimit apo korrupsionin, etj.

Ndërkombëtare e Drejtësisë. Shkaqet për lejimin e mjeteve të jashtëzakonshme mund të jenë: kompromisi i anuluar; tejkalimi i kompetencave nga arbitrit; aplikimi i së drejtës për të cilën arbitrazhi nuk ka qenë i autorizuar; shkelja e parimeve procedurale, korrupsioni, lajthitja, etj.

Ekziston edhe *Gjykata e përhershme e arbitrazhit* (me seli në Hagë), në kuadër të së cilës ekziston lista e arbitrave, nga të cilët palët në konflikt vetë bëjnë zgjedhjen e gjykatësve në numër të barabartë. Këta janë persona me autoritet, moral dhe profesionalizëm të lartë.¹⁵ Kjo gjykatë është kompetente për të gjitha mosmarrëveshjet, pos atyre për të cilat palët janë marrë vesh që të formojnë arbitrazh të veçantë. Më tepër rregulla për organizimin dhe funksionimin e arbitrazhit përmëbajnë - Konventa e Hagës për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve ndërkombëtare (1907) dhe Akti i Përgjithshëm i Gjenevës për zgjidhjen paqësore të mosmarrëveshjeve (1928). Më 1957 kemi miratimin e Konventës Evropiane për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve.

Me qëllim të përparimit të zgjidhjes së mosmarrëveshjeve përmes Gjykatës së Përhershme të Arbitrazhit, në vitin 1996 miratohen rregulla fakultative për arbitrazhet, të cilat përfshijnë edhe organizatat ndërkombëtare edhe shtetet.

Përmbyllje

Normat e së drejtës ndërkombëtare që kanë të bëjnë me zgjidhjen e kontesteve dhe konflikteve në mes shteteve në mënyrë paqësore, duhet zhvilluar në drejtim të institucionalizimit sa më të madh të të gjitha instrumenteve dhe mjeteve për zgjidhje të tillë.

Edhe vet normat e tilla të së drejtës ndërkombëtare duhet të pësojnë ndryshime duke iu adaptuar rrethanave të reja politike, ekonomike, tregtare në marrëdhëniet ndërkombëtare në Bashkësinë Ndërkombëtare.

Në kuadër të angazhimeve për reforma dhe ndryshime në Kartën e OKB, jemi të mendimit që në ato ndryshime të përfshihen formulime për t'i detyruar palët në konflikt që ata obligueshëm t'i qasen zgjidhjes së mosmarrëveshjeve në mënyrë paqësore, duke pranuar format e parapara për këte çështje.

¹⁵Secili shtet anëtar, jep listën prej 4 arbitrave, ekspertë nga lëmia e së drejtës ndërkombëtare dhe me moral të lartë, të cilët regjistrohen te lista e arbitrave. Mandati i tyre zgjat 6 vjet. Gray Ch. – Kingsbury B, “*Developments in Dispute Settlement: Inter-State Arbitration Since 1945*”, British Yearbook of International Law, 1992, p. 95 - 103.

Conclusions

International law standards dealing with conflict resolution between states peacefully should be developed in the direction of maximizing the institutionalization of all instruments and tools for such solutions.

Even such rules of international law need to undergo changes by adapting to new political, economic, commercial circumstances in international relations in the international community.

In the framework of the reforms commitments and changes to the UN Charter, we are of the opinion that such changes include formulations to force the parties to conflict to be obliged to approach resolutions of the peace deal, accepting the foreseen forms to this matter.

LITERATURA

1. Shumë forma të mosmarrëveshjeve në vete njëkohësisht përmbajnë edhe elemente juridike edhe elemente politike.

2. Shih, Cassese V,A, *International Law*, Oxford, 2001, str. 218-222. ¹Shih. Thirlway H, *The Law and Procedure of the International Court of Justice 1960-1989*, British Yearbook of International Law, 1992

3. Kryetari i SHBA-së kishte ofruar shërbime të mira në luftën ruso-japoneze, e cila solli gjer te përfundimi i luftës dhe lidhja e Marrëveshjes së Postdamit (1905).; Bashkimi Sovjetik ka ofruar shërbime të mira në konfliktin në mes Indisë dhe Pakistanit në vitin 1965. Kështu u realizua takim i drejtpërdrejt mes kryeministrit të Indisë dhe kryetarit pakistanez, me ç'rast u ndërpre lufta mes këtyre dy shteteve.

4. Rezoluta 817 e Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara (7 prill 1993), në lidhje me zgjidhjen e kontestit në mes Greqisë dhe Maqedonisë përcakton dhënien e "shërbimeve të mira". Megjithatë, në fakt roli i Lord Ovenit dhe Sajrus Vensit më tepër ishte ndërmjetësues

5. Rubin J,Z, *Mediation in International Relations*, London, 1992.

6. Shih, Brownlie I, *Principles of Public International Law*, Claredon Press, Oxford, 1990

7. Collier and Lowe, *The Settlement of Disputes in International Law*, Oxford, 1999

8. SHBA-të kanë lidhur afro 30 marrëveshje të tilla. Më gjerësisht, shih, Z. Gruda, *E drejta ndërkombëtare publike*,

9. Briani ka qenë sekretar shtetëror për punë të jashtme i SHBA. Disa marrëveshje që SHBA-të i lidhnin me shtete tjera parashihnin që

të gjitha kontestet të cilat nuk kanë mundur të zgjidhen me mjete diplomatike, të mund të zgjidhen përmes pajtimit.

10. Jay Treaty, 1794

11. Në kontestin “Alabama” mes SHBA-ve dhe Britanisë, tre anëtarët tjerë të arbitrazhit u janë besuar Zvicrës, Brazilit dhe Italisë. Në të kaluarën si arbitër zakonisht zgjidhej Papa apo mbret i ndonjë shteti.

12. Autorë të ndryshëm janë të mendimit se anulimi apo revizioni mund të bëhen nga shumë arsye, si p.sh. lidhja e kompromisit nuk ka qenë e vlefshme, tejkalimi i suazave të kompromisit dhe kompetencave, shkelja e procedurës ku cenohet barazia e palëve, gabimeve në lëndë, mashtrimit, lajthimit apo korrupsionit, etj.

13 Secili shtet anëtar, jep listën prej 4 arbitrave, ekspertë nga lëmia e së drejtës ndërkombëtare dhe me moral të lartë, të cilët regjistrohen te lista e arbitrave. Mandati i tyre zgjat 6 vjet. Gray Ch. – Kingsbury B, *“Developments in Dispute Settlement: Inter-State Arbitration Since 1945”*, British Yearbook of International Law